

Kerckebosch en Blanda

Kerckebosch

Kerckebosch is geen alledaags gebouw; en ook de plek is, althans historisch gezien, een beetje bijzonder.

Het huis is gebouwd op de plek waar in de 18de eeuw de galg van de Hoge Heerlijkheid Zeist heeft gestaan. (1)

Met de bouw van Kerckebosch is in 1908 begonnen. Drie jaar later was het huis gereed en kon de opdrachtgever, jhr. Egbert Lintelo de Geer (1869-1945) zich er vestigen. Het gezin woonde er tot 1941.

Vanaf 1911 zijn er aan gebouw en terrein geregeld verbeteringen doorgevoerd. In 1917 werd er, vlakbij de ingang, een tweede toren gebouwd. En tweemaal (in 1927 en 1937) werden er verbouwingen volvoerd, vrijwel steeds met gebruikmaking van antiek bouw materiaal, onder andere resten van Kasteel Vredenburg te Utrecht.

De Geer was zeer geïnteresseerd in architectuur, in de eerste plaats de architectuur van historische gebouwen, kastelen en kerken. Hij had daar veel studie aan gewijd en was voortdurend aan het ontwerpen en schetsen.

Toen hij in 1908 de Zeister aannemer Lagerwey & Zn. opdracht gaf Kerckebosch te bouwen naar eigen ontwerp, was dat ook geenszins het ontwerp van Lagerwey, maar dat van De Geer zélf.

Onmisbaar bij dit alles was ook de antiquair Becker, die als tussenpersoon fungeerde bij het verwerven van antiek bouw materiaal. Dat bouw materiaal werd steeds gebruikt, allereerst bij de drie genoemde ingrijpende

Kerckebosch en Blanda

verbouwingen, maar ook nog wel eens tussentijds, bij gelegenheid van een extra begeerlijke vondst.

Die verbouwingen waren soms zó ingrijpend, dat het niet mogelijk was, om op Kerckebosch te blijven wonen. Wekenlang ging de familie dan logeren bij De Geers schoonouders, in de imposante villa 'Ma retraîte', gelegen aan de Utrechtse kant van Zeist.

Door al die verbouwingen onderging het huis geleidelijk een zeer ingrijpende gedaanteverandering: het begon steeds meer op een kasteel te lijken. Uiteraard was daarbij de voorgevel van veel belang, en ook de entree, maar ook aan de westzijde is ingrijpend verbouwd: twee vertrekken kregen een aanbouw, waardoor op de eerste verdieping een ruim balkon ontstond. Boven de voordeur stond De Geer's wapenspreuk vermeld: *Non sans cause*. Een grappige tegenstrijdigheid kwam tot uiting bij het sanitair. De Geer gaf de sanitaire voorzieningen geen overdreven prioriteit. In een zó luxueus uitgemonsterd huis zou men wellicht weelderige badkamers en wc's verwachten, maar daar was geen sprake van; het aantal wc's was bescheiden (één, later twee, plus uiteraard één voor het personeel); en de badkamer was bepaald marginaal.

De op Kerckebosch ondergebrachte internisten overigens hadden juist veel waardering voor de wc-accomodatie op de eerste verdieping: dat was een ruim vertrek, gelegen in de tweede toren. Er waren aan weerszijden grote, allerminst geblindeerde ramen met vrij uitzicht op het geboomte. (2)

Kerckebosch en Blanda

Wanneer men vanaf de Arnhemse Bovenweg het hek binnenkwam, was daar aan de rechterzijde een stalgebouw, waarvan de voorgevel ook weer in ruime mate was opgewaardeerd. De staldeuren waren rood-wit geverfd en de zijgevel was, als bij het Dogenpaleis in Venetië, in rood en wit verspringende vlakken uitgevoerd.

Destijds werden hier de paarden, en later de auto's van de familie De Geer gestald en er waren bediendenwoningen voor chauffeur en tuinbaas. Een houten paardenstal is later toegevoegd. Tijdens de internaatsjaren van Kerckebosch was in die houten aanbouw een manege gevestigd. (3)

De stichter van Kerckebosch is in Zeist een opmerkelijke figuur geweest. Hij was ooit kandidaat-notaris, maar van een maatschappelijk werkleven van deze schatrijke rentenier is ons verder niets bekend.

Bij de legendevorming die een dergelijke persoon ten deel kan vallen, zijn kleine onjuistheden niet steeds te vermijden. Zo vindt men in notities in het Gemeentearchief van Zeist enkele typering van De Geer die correctie behoeven. Allereerst de typering: 'een tikje excentriek maar zeer geliefd bij de inwoners van Zeist;' familieleden zouden hier liever van dierbaar spreken.

En dan De Geers verschijning. 'Gekleed in een knickerbocker met knalrode kousen;' dit is onjuist; knalrode kousen zijn er nimmer gedragen, wél rode polsmofjes. Voorts droeg De Geer, te paard, graag een Engelse officierspet.

Kerckebosch en Blanda

Belangrijker dan deze uiterlijkheden is de manier waarop De Geer zich tussen mensen bewoog. Men zal hem niet steeds gemakkelijk hebben gevonden, maar hij herkende talenten in Zeist, en waardeerde die talenten. Naar zijn aanwijzingen werden dan werkzaamheden verricht. Een voorbeeld: de befaamde smeedijzeren kroon, die na de oorlog aan het internaat werd afgestaan, is ooit op aanwijzingen van De Geer door een Zeister smid gemaakt als kopie van een soortgelijke kroon in de Sint Jan's Kerk in 's-Hertogenbosch. Een gewaagde opdracht. Maar het kwam in orde. (4)

In 1941 wilde de familie De Geer, vanwege de algemene oorlogsomstandigheden, liever wat eenvoudiger gaan wonen. Men verhuisde weer naar het vroegere huis 'Lovely Place' (ook in Zeist), dat toen juist beschikbaar kwam. Er dreigde op dat moment overigens geen vordering.

De Geer overleed in 1945. Het jaar daarop, toen het internaat in mei weer overging van Kerckebosch naar het internaatsgebouw, keerde de familie De Geer niet meer naar Kerckebosch terug. Vanaf 1943 hebben er, wat betreft het eigendom van Kerckebosch (landgoed en villa) een aantal mutaties gespeeld die uiteindelijk geleid hebben tot aankoop in 1947 door de N.V. Holland, die er een hotel in vestigde. (5)

Kerckebosch en Blanda

Blanda

Hoewel Blanda er wat minder gewichtig uitziet dan Kerckebosch, is het gebouw ruim dertig jaar ouder: het dateert van 1877.

Het huis heeft een ingewikkelde geschiedenis, in 1989 uitvoerig beschreven door E. Staal: *Villa Blanda te Zeist, zwart op wit*. Wij zullen die geschiedenis volgen vanaf het jaar 1908, toen het huis werd gekocht door W.G.Th.H. van Sorgen.

De familie Van Sorgen woonde zeer onregelmatig op Blanda: slechts, met onderbrekingen, van 1908 tot 1925. Nadien trok men voortdurend door Europa om pas na de Tweede Wereldoorlog in Nederland terug te keren. (6) In de tussentijd werd Blanda gemeubileerd verhuurd en wel van 1926 tot 1941; huurder was jhr. W.J.H. Michiels van Kessenich, oud-burgemeester van Maastricht. Hij overleed op 11 maart 1941. Kort nadien verhuisde zijn weduwe. (7)

Een centrale figuur in het hele Blandaverhaal is de huisknecht J.F. Polet senior. Hij hoorde bij het huis, en die situatie bleef ook zo, bij verhuur. Hij was eigenlijk een onderdeel van de inventaris.

Polet was al vóór 1908 palfrenier bij de familie Van Sorgen geweest. Toen de familie in dat jaar Blanda betrok, ging de inmiddels gehuwde Polet wonen in een tuinmanswoning, achterin het terrein. In de burgerlijke stand stond hij

Kerckebosch en Blanda

genoteerd als chauffeur/huisknecht/oppasser, maar in feite werd hij hoe langer hoe meer een soort vertrouwensman, niet alleen voor de eigenaren maar ook, wonderlijk genoeg, voor de huurders.

In 1914 betrokken Polet en zijn echtgenote een zojuist gereedgekomen, en speciaal voor hen gebouwde portierswoning, links naast de oprit. Polet junior, die later administrateur van de Vereniging zou worden, was toen vier jaar oud. (8)

Ook in 1941 heeft Polet met succes getracht de belangen van de eigenaren van Blanda te behartigen. Uiteraard vreesde hij op dat moment vordering door de Duitsers. (Er zijn aanwijzingen dat er toen al een vordering dreigde, maar die kon blijkbaar worden afgewend.) Aangezien de Van Sorgens steeds nog in het buitenland vertoefden, deed Polet alles in overleg met de gehuwde dochters, te beginnen met het veilig stellen van de inventaris. Vervolgens is er contact geweest met ds.Vunderink, die omstreeks die tijd naarstig op zoek was naar vervangende woonruimte voor het internaat. Hierbij moet een rol hebben gespeeld dat Polet junior, inmiddels een volwassen man, administrateur was van de Vereniging. De Do trad vervolgens in contact met een schoonzoon van Van Sorgen, om de huur van Blanda te regelen. (9)

Aangezien Polet Sr nog steeds in dienst was van Van Sorgen, bleef hij zich, ook tijdens deze internaatsperiode, ijverig om Blanda bekommeren. Het

Kerckebosch en Blanda

ging daarbij enerzijds om toezicht op de huurders, anderzijds om hand- en spandiensten in en om het huis. 's Winters bijvoorbeeld, slofte hij voortdurend door het huis om alle kachels aan de gang te houden.

Toen de internisten Blanda binnentrokken, schijnt hij zich voorgesteld te hebben als 'Johán Polet, men noemt mij Johán,' maar Telder vond het niet zo gepast om al die internisten maar Johán te laten roepen, dus voor de internisten was het keurig: mijnheer Polet.

De curatoren besloten hem tevens in tijdelijke dienst van het internaat te stellen. (10)

Polet sloop af en toe naar het koetshuis, om te controleren of zijn dierbare automobiel daar nog veilig stond. Dat was een oude Lincoln Continental, hem door de heer Michiels van Kessenich geschonken om daarmee na de oorlog een taxibedrijfje te beginnen. De auto was goed verstopt onder balen stro. Toen echter op een kwade dag een deel van het koetshuis instortte, werd de auto onvermijdelijk zichtbaar, en vordering door de Duitsers volgde. (11)

Kerckebosch en Blanda

Noten Kerckebosch en Blanda

- 1) Plaats van de galg: R.P.M. Rhoen, 'De bestuurlijke elite van Zeist in de jaren 1745 tot 1759' in: *Seijst* JG 39-1 (maart 2009) 10.
- 2) Lintelo was de tweede voornaam. De Geer trachtte vergeefs die naam aan zijn achternaam toe te voegen: mededeling dd.3.6.2003 Gemeentearchivaris Zeist aan schr.; het gezin kon zich in 1911 op Kerckebosch vestigen: men had tot dantoe ook al in Zeist gewoond, in huize 'Lovely Place', waar thans de antiquair Georg Becker woont: gegevens Kerckebosch, Dossier 1.853.9: gebouwen etc., GAZ; werkwijze bij verbouwingen: INF 49, zie ook: Helfenrath, 36; verbouwingen: vlak tegen de bestaande voorgevel werd gewoon weer een nieuwe gevel, maar nu met stokoude stenen, gemetseld. De schouw in de hal heeft aanvankelijk in de torenkamer op de eerste verdieping gestaan, maar is door de latere eigenaar verplaatst: INF 49; waardering voor WC eerste verdieping: observatie schr.
- 3) Bijzonderheden stalgebouw: INF 49.
- 4) Bijzonderheden jhr. De Geer: gegevens Kerckebosch, Dossier 1.853.9: gebouwen etc., GAZ; enkele correcties: dierbaar in plaats van geliefd, geen knalrode kousen: INF 49; bijzonderheden smeedijzeren kroon: Ibid.
- 5) 1941: terug naar 'Lovely Place' en motivering daartoe: INF 49; geen vordering: na een vluchtige inspectie keurden de Duitsers het huis voorlopig af: Ibid; geen terugkeer naar Kerckebosch: Ibid.; Overigens: er zijn aanwijzingen dat het huis op enig moment (wellicht reeds per 1.12.1943) in eigendom zou zijn overgegaan op de heren Duyff en Priem te Utrecht: notities kasboek 1943/1944, A-GKW; voor verdere gegevens over eigendom-mutaties terrein en villa Kerckebosch: zie R.P.M. Rhoen, 'Van hofstede Hoogkanje tot buitenplaats De Breul, in *Seyst* JG 37-4 (dec.2007), 96-101, daarin 98-99; aankoop in 1947 door

Kerckebosch en Blanda

- N.V. Holland: INF 49, gegevens Kerckebosch, Dossier 1.853.9: gebouwen etc., GAZ.
- 6) Stichtingsdatum Blanda: Staal 57; Staal was destijds employé bij het Productschap voor Pluimvee en Eieren; aankoop Blanda: Staal 25; aan- en afwezigheid familie Van Sorgen: Staal 39-40.
 - 7) Verhuur aan jhr.Michiels van Kessenich: Staal 41-42, diverse stukken Archief E. Staal, Zeist.
 - 8) Gegevens J.F. Polet: Staal 77.
 - 9) Actie Polet, dreigende vordering: Staal 42; contact Vunderink met schoonzoon van eigenaar W.G.T.H.van Sorgen met betrekking tot huur Blanda: brief dd.31.7.1941 B.W.G.van Oudcarspel (schoonzoon en gevolmachtigde van de eigenaar) aan Vunderink, Diverse stukken, administratie 1940/1941, A-GKW; huur Blanda f 500,- per kwartaal, over te maken naar rekening van notaris J. Winkel te Naarden.
 - 10) Polet bleef zich om Blanda bekommeren: INF 3; keurig: mijnheer Polet: Ibid.; vreemd genoeg herinnerde INF 3 zich niet de naam Johán, maar: Gerrit; in tijdelijke dienst (f 60,- per maand): Notulen CV 15.10.1941, A-Lyceum CCZ.
 - 11) Lotgevallen auto van Van Kessenich: Staal 44.